

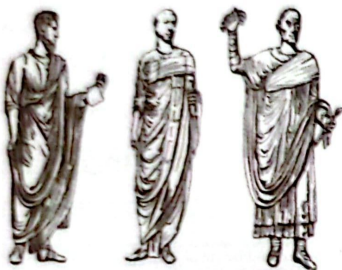
פרק טו

בגדים

מיני הבגדים שיש להם בית יד נקראים **לבוש כיון** שלובשים בהם את הגוף, ומיני הבגדים שאין להם בית יד אלא מסבבין בו את הגוף הלבשתם נקרא **עטוף** - **עטיפה כיון** שעוטפים בו את הגוף.

גם הגוים של זמניהם היו רגילין לעטוף בטלית'.

וכן הנשים של זמניהם היה להם טלית (כדלקמן בבגדי הנשים), וגם ילדים היה דרכן לצאת לחוץ בטלית עטוף^א, אולם ילד קטן אם יניחהו לצאת לחוץ עם

גדים (ונקרא גם כלים): היה להם ג' בגדים עיקריים, בדרך כלל היה עליהם ב' בגדים, ואלו הן: **א** - חלוק התחתון, **ב** - חלוק העליון שנקרא **'לבוש'**, **ג** - וכשיצאו לחוץ היה לובש עליהם מלבוש העליון, [ואפילו אדם חשוב לא היה 'תמיד' גם מלבוש העליון בביתו, אבל היה דבר 'רגיל' שגם בבית או חצר היו עוטפים את המלבוש עליון]. כל זה הוא רק במי שהיה לו ממון, אבל עני ממש לא היה לו כי אם חלוק אחד^ב.

גישה ועטיפה: חלוק התחתון וחלוק העליון הם מלבוש רגיל גם חיתוך אברים שהיה לו בית יד וכדלקמן, אבל במקום המלבוש העליון [כמו החלוק (רעקל) של זמננו] היו עוטפים **טלית'** של צמר או טלית של פשתן שהיה בו ד' כנפות שלהם הם גוים ונשים היה זה הבגד עליון שלהם^א שבזמניהם היה **לגדיהם** [העליונים] ד' כנפות^ב, או היו לובשים בגד הנקרא **סבל** שהוא כעין טלית אלא ששני ראשיה קושרין מלפניו בחוטי הסרבל, ויש שהיו לובשין שאר מיני בגדים עליונים **גון גלופקרא**, או **מקטורין**, וראה בכל זה לקמן באריכות.

מקורות ובידורים

שאינן העולם יוצאים כעת בבגד עליון קטן כמו זה, וכונת הגמרא היינו כשמחמת הבגד עליון אינו בגד והוא כאילו יצא בלי בגד עליון, אבל הוא בגד עליון (ויש שהולכים בקארע רעקל לבגד עליון) ורק העולם אין הולכים במין בגד עליון זה, בזה עדיין לא נפטר בציצית, והביא ראה דמין בגד עליון שדרכם של בני אדם ללבוש רק בפנים ולא ברחוב האם זה לא נקרא בגד. (אבל קשה לומר דכונת הר"ק משינאווע דאדם גדול בוש לילך בשוק היינו ערום ממש, שהרי איזה גדול ילך ערום ואין לו בגד שהוא רק מכסה ראשו ורדו). ומה שלא כתבו הפוסקים שכונת הגמ' היינו בבגד עליון הוא משום שבזמן העבר היה הדבר דבר פשוט שלא יצאו לחוץ בלי המלבוש עליון.

וכעין זה נחלקו ה"ט"ו והש"ך ביו"ד סי' ש"מ בדיני קריעה, דשניהם הביאו בשם המשאית בנימין סי' פ' שהרא"ק (רעקל) בודאי מחוייב בקריעה, ורק ה'סרבל העליון שהוא בגד של כבוד שאין לובשין בו רק כאשר הולכין לבית המדרש פטור מן הקריעה ע"ש, והט"ו חולק וס"ל דגם הרא"ק הרי אין לובשין בו בבית אלא כשיצאין לחוץ, וא"כ הוא גם כן בגד של כבוד וגם כן פטורים לקרוע בו, אולם הש"ך בנקודת הכסף שם חולק על ה"ט, דמה שיוצאין לחוץ אין זה בגד של כבוד אלא 'בגד עליון' שהולכין בין אנשים ושפעמים הולכין בו גם בבית, משא"כ השו"ל מאנט"ל - הסרבל הנזכר בשו"ע שאין הולכין בו כשיצאין מחוץ לבית ורק במקומות מכובדים ע"ש.

^א. כמו שאמר חז"ל מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד (תענית כט: מו"ק יד: חולין קז:).

^ב. כדמוכח בכמה דוכתי, והקב"ה לא ציוו לדורם ללבוש בגד מיוחד שהוא ציצית, אלא ציוו לנו ליתן על הבגד עליון שכולם לובשים [היהודים והגוים והנשים] שיתנו עליו ציצית ועל כן לשון הפסוק הוא 'ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם' שבדיהם היה להם ד' כנפות, ונשים פטורים ממצות ציצית ואין צריכים ליתן ציצית על טליתם, אלא שעם הזמן ועם הגלות שגלו למקומות בעולם שאין הולכים בטלית חידשו מין בגד חדש שהוא הטלית קטן, ותיקנו שעכ"פ בשעת התפילה יהיו מלובשים בטלית גדול, וממילא היה נכלל זה בציוי התורה שבזמננו ילבשו כן, ואכמ"ל.

^א. התוס' במנחות מא. כתב שבגדים שבש"ס היה להם ד' כנפות.

^ב. ראה לקמן בהערה בענין זה.

^א. כהא דמנחות מא. וכן במבאר במס' ב"מ דף ת. וכן ר' נחמן בילדותו לבש 'גלימא'.

^א. במה מקומות בחז"ל כגון בשבת יז: ליתן כלים לכובס, ובביצה יז: תינח כלים וסידך בזה שחיטה ע"ש, וכן כמה מקומות.

^ב. מעילה יח. בלבוש מציעא, וברש"י ותוס' שם מבארים, שהיה להם ג' בגדים, אחד מן לבשם, וזה נעשה בלוע במהירות מן הזיעה, ובפשטות זהו 'חלוק התחתון' ודקמן, שאכן מבאר לקמן שהיה פעמים קרוע (וראה לקמן לדעת הרמב"ם [לדעתו זהו גם הפוגדא] שהיה בגד מיוחד לזיעה שנקרא מעפורת), והיה בגד אצבעי סוזה אין נעשה בלוע כל כך, והיה בגד עליון שזה נעשה בלוע גם כן במהירות וחתו בגד החיצון, ולכאורה זהו הטלית שהיו לובשים הרבה פעמים כבגד עליון, ולם בדפרי לרש"י שם ד"ה אמר רבא (המובא בהשלמת להגהת וציונים במהירות עז והדר) 'בין מלבוש עליון ובין החלוק'. [וקצת צ"ע שהרי רוב היום אין לובשים הטלית, וא"כ גם בלבוש העליון לא היא מעילה, אם לא שנאמר שהיה שלש לובשים בעצמם, או לפי הנ"ל שהיה להם מעפורת, אולי זהו בגד התחתון המוזכר שם, ודלא כמו שכתבתי לעיל, ועל זה היה להם שני חלוקים, ומצינו הנזכר שם, חלוק התחתון].

^א. מבאר בחז"ל (מנחות דף מא.) דשיעור הטלית שחיב בו בציצית היינו שמכסה ראשו ורובו של קטן ואין גדול מתבייש לצאת בו באקראי. ובהגהת רבינו פרץ על הסמ"ק מצוה לא (בסמ"ק הובא גמ' זו) 'רגילים היו לצאת מעוטפים בטליתם לעולם' ע"ל, והיינו שאף שבביתם לא הלכו תמיד עם טלית אלא עם החלוק שעליו וכו"ל, אבל לא היו יוצאים לשוק בלי הטלית.

והנה ידועים מחלוקת של הגה"ק מבאטשאטש זצ"ל (בספרו תפלה לדוד ובאשל אברהם מהדר"ט סי' טו) עם הגה"ק משינאווא זצ"ל (בהסכמתו לסידור הנ"ל, ונדפס בדברי יחזקאל החדש בשו"ת סי' ב') בענין טלית קטן של זמננו, ולפי שהדברים ממושכל ראשון הם קשי הבנה כפג"ד, על כן הנני להציע איך יש לבאר המחלוקת לפי הנלע"ד. דיש להקדים מה שלא מובן כל כך בזמננו, דשום אדם לא היה יוצא חוץ מן הבית בלי המלבוש עליון, דאף שבבית היו סתם אנשים מלובשים רק החלוק לא כן כשיצאים לחוץ שהיו לובשים המלבוש עליון - ובזמן חז"ל היה המלבוש עליון הטלית.

ובגמרא הנ"ל מבאר דכשהוא שיעור טלית שאדם היה בוש לצאת בו לשוק אינו חייב בציצית, ומזה למד האשל אברהם דהציצית שלנו שאדם בוש לילך בו לחוץ אינו חייב בציצית [וקשה לומר דכונתו דבוש מחמת שאין העולם יוצאים בבגד כזו, אלא כונתו שכיון שלמעשה אין יוצאין א"כ אין זה בגד עליון בעיני הבריות, והרי אף אחד אינו יוצא שלא בבגד עליון], ועל זה פליג עליו הדברי יחזקאל וס"ל דיש שני מיני בושות, דיש שאדם בוש מחמת שזה אינו בגד עליון, ויש שאינו בוש מחמת